

УДК 316.3:004

ІНФОКОМУНІКАЦІЇ ЯК ЧИННИК СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО ТА НАУКОВО-ТЕХНІЧНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ ТА ЇЇ РЕГІОНІВ У КОНТЕКСТІ РОЗБУДОВИ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА

М.С. Яценко, к.е.н., доцент

Одеський національний політехнічний університет, Одеса, Україна

Яценко М.С. Інфокомунікації як чинник соціально-економічного та науково-технічного розвитку України та її регіонів у контексті розбудови інформаційного суспільства.

Розглянуто деякі аспекти впливу інформаційного чинника на соціально-економічний розвиток України і її регіонів. Визначений зміст і роль регіонального комплексу інфокомунікаційних послуг.

Ключові слова: інформаційне суспільство, інфокомунікації, інформатизація, регіональний комплекс інфокомунікаційних послуг

Яценко М.С. Инфокоммуникации как фактор социально-экономического и научно-технического развития Украины и ее регионов в контексте развития информационного общества.

Рассмотрены некоторые аспекты влияния информационного фактора на социально-экономическое развитие Украины и ее регионов. Определено содержание и роль регионального комплекса инфокоммуникационных услуг.

Ключевые слова: информационное общество, информатизация, региональный комплекс инфокоммуникации, инфокоммуникационных услуг

Yatsenko M.S. Infocommunications as a socio-economic and technological development of Ukraine and regions in the context of the information society.

Some aspects of informative factor influence on socio-economic development of Ukraine and its regions are studied. Essence and role of regional complex of infocommunication services services are substantiated

Keywords: informative society, infocommunication, informatization, regional complex of infocommunication services.

Розвиток інформаційного суспільства в країні та впровадження новітніх інформаційно-комунікаційних технологій в усі сфери суспільного життя, діяльність органів виконавчої влади і органів місцевого самоврядування визначені як пріоритетні напрями державної політики, і, відповідно, розглядаються як пріоритетний напрямок розвитку її регіонів. Регіональні ринки інформаційно-телекомунікаційних технологій перебувають в стані активного становлення та за повинні стати основою для участі регіонів в побудові інформаційного суспільства в Україні [1, 2].

За таких умов актуальності набуває необхідність вирішення проблем забезпечення регіону і його суб'єктів повною достовірною інформацією щодо усіх сфер діяльності для підтримки процесів прийняття управлінських рішень, сприяння становленню державності, підвищення продуктивності суспільного виробництва продукції і послуг на основі широкомасштабного використання інформаційних технологій, зростання економічного потенціалу регіонів, покращення соціально-економічних та екологічних умов життя людини.

У більшості сучасних досліджень, що стосуються процесу інформатизації та створення інформаційного суспільства, спостерігається різне відношення до ролі інформаційного чинника у соціально-економічному розвитку України та недостатньо повно розглядається його вплив на соціально-економічний розвиток її регіонів. Не завжди враховується наявність регіональних особливостей формування передумов щодо його ефективного використання у соціально-економічному розвитку регіону, їх залежність від складу потреб і стану регіонального ринку інформаційних послуг, матеріально-технічної бази (мереж, інфраструктури), рівня кадрового забезпечення інформаційних технологій, змісту регіональних програм розвитку інфокомунікацій.

Відомо, що основу інформатизації країни складають телекомунікаційні послуги. Але поступово, внаслідок міжгалузевого процесу взаємного проникнення (конвергенції) комп'ютерних і телекомунікаційних мереж утворюються інфокомунікаційні послуги, які поєднують інформаційні та телекомунікаційні технології і послуги (рис. 1).

Сьогодні інфокомунікаційні та телекомунікаційні послуги відіграють нову комплексно- та, водночас, системоутворюючу роль у соціально-

економічному розвитку. Формуються нові системи (господарчі, технологічні та ін.) та комплекси (послуг, виробників, мереж та ін.), що оказує

певний вплив на процес розвитку інформаційного суспільства в Україні та регіонах.

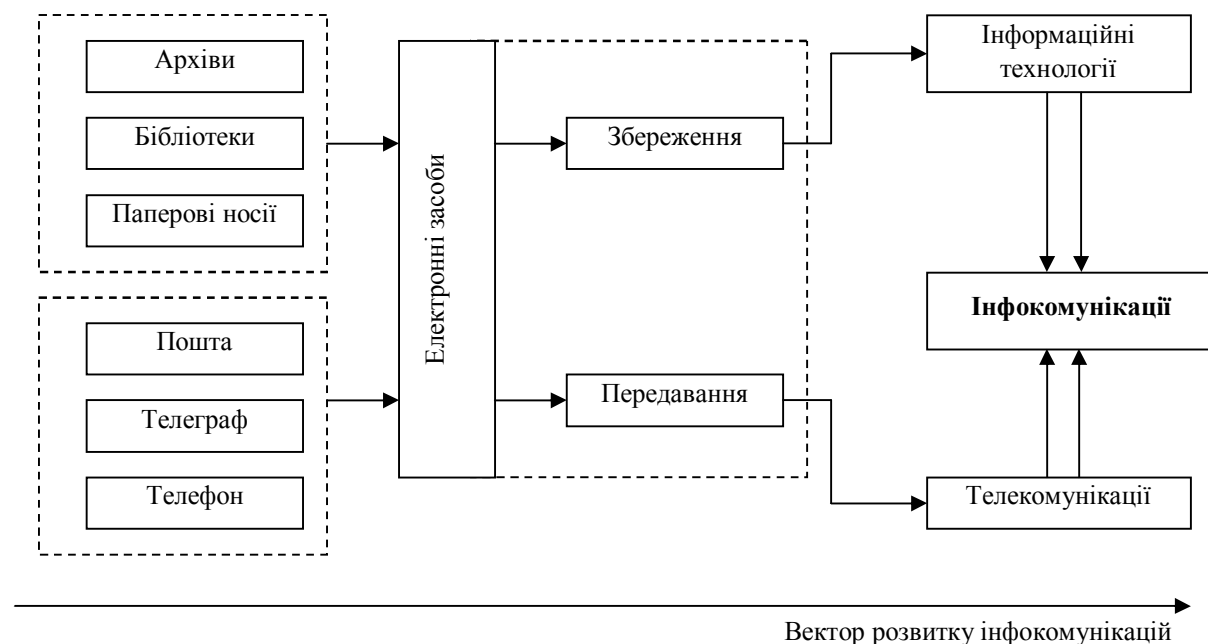

Рис. 1. Послідовність розвитку інфокомунікацій

Але для сучасного розвитку послуг характерна сегментарність, що призведе до техніко-технологічної та організаційно-економічної залежності регіонального менеджменту, негнучкості його технологій.

Зміна ролі інфокомунікаційних послуг у розвитку регіону з галузевої забезпечувальної на міжгалузеву продуктивну призвела до утворення їх регіонального комплексу, де у процесах створення, надання, забезпечення і обслуговування інфокомунікаційних послуг приймають участь підприємства 36 видів економічної діяльності за КВЕД [3].

Пропонується визначити новий об'єкт, що потребує наукового вивчення та практичного дослідження – регіональний комплекс інфокомунікаційних послуг (далі РК ІКП), під якими розуміється частина регіональних виробничих сил, що об'єднує суб'єктів, територіально розмішених в даному регіоні, які надають будь-які види інфокомунікаційних послуг. До складу його учасників входять прямі, що надають інфокомунікаційні послуги та утворюють інфокомунікаційну інфраструктуру регіону і непрямі, що прямо впливають тільки на ринок послуг [3]. При цьому, суб'єкти комплексу можуть відноситися до телекомунікаційної, комп'ютерної або медіа-індустрії (рис. 2).

Виникнення та формування РК ІКП відбувається внаслідок науково-дослідної та дослідно-конструкторської діяльності різноманітних підприємств, що представляють на ринок принципово нові послуги, зокрема стільниковий, супутниковий, ширококутовий зв'язок, Інтернет. Наявність таких послуг відображується на всіх характеристиках комплексу: техніко-технологіч-

ної, організаційно-економічної, соціальної та політичної та вимушує його учасників проводити активну інноваційну політику і плановірно виводити на ринок новітні послуги для підтримки власної конкурентоздатності. Тому комплекс та кожен з його учасників постійно розвиваються та змінюють окремі параметри.

Середовищем, де формується РК ІКП є ринок інфокомунікацій, який відрізняється високою динамічністю ринкових процесів, обігом капіталу та чутливістю до ринкових і техніко-технологічних змін, територіальною сегментацією та диференціацією послуг.

Для комплексного порівняння регіонів та дослідження регіональних особливостей розвитку ринку інфокомунікацій використано рейтинговий метод аналізу міжнародної спілки електров'язку (МСЕ). Проаналізовані такі показники:

- на 100 мешканців регіону: телефонна, мобільна, Інтернет щільності, щільність комп'ютеризації та освітня щільність;
- насиченість регіону основними телефонними апаратами.

Зроблено припущення, що ці чинники мають певний взаємозв'язок та оказують взаємовплив, а сукупність оцінок, на думку авторів, мусить визначити рівень інформатизації регіону та його місце в загальному рейтингу по Україні. За кожним із аналізованих показників регіонам присвоєно певний бал, за яким вони отримали суму рангів та місце в загальному масиві спостереження. Найменшій сумі балів відповідає перше місце в загальному рейтингу (табл. 1).

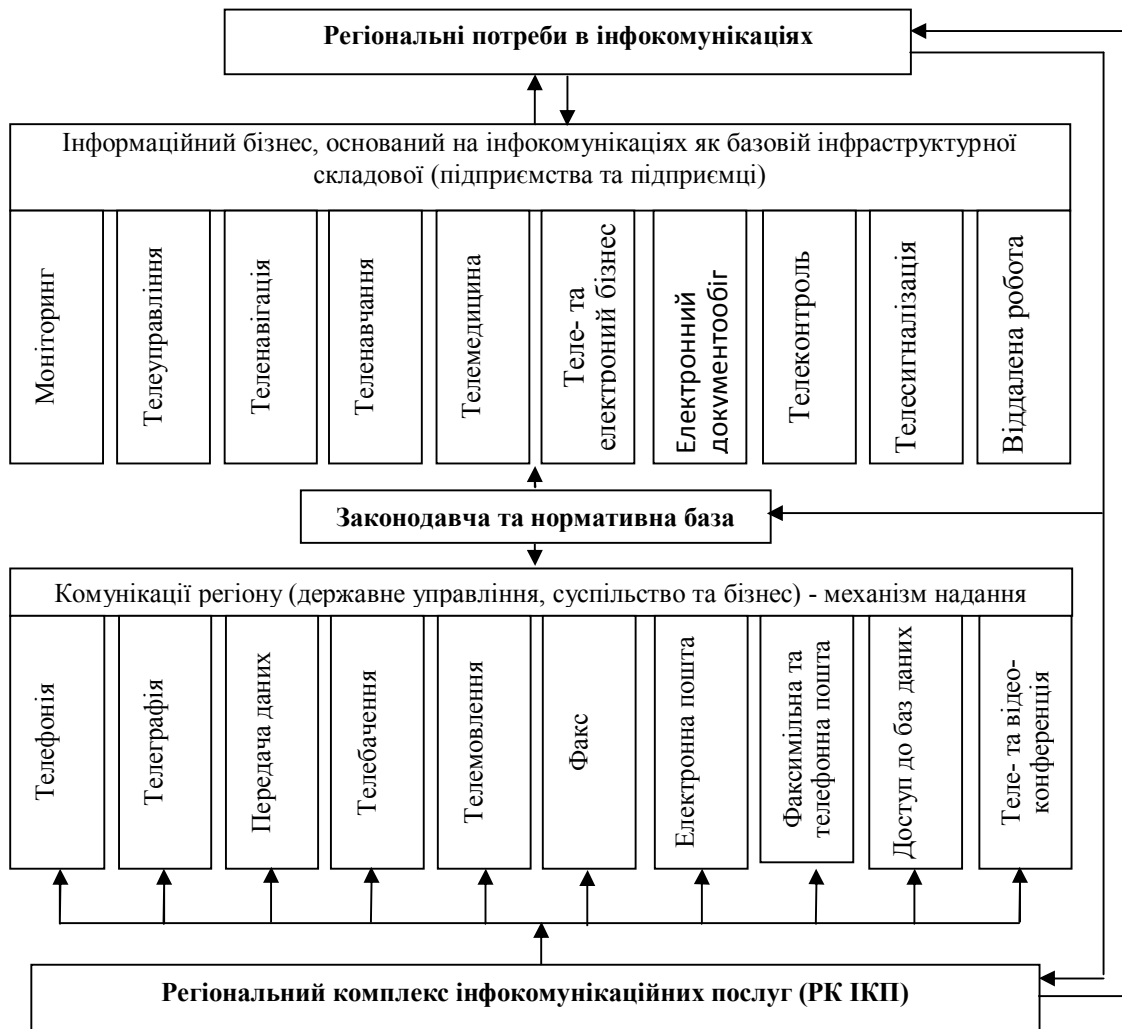

Рис. 2. Принципова схема формування РК ІКП

Таблиця 1. Ранжирування регіональних інфокомунікаційних комплексів методом МСЕ

Регіони	Щільність у розрахунку на 100 мешканців					Щільність населення, осіб на 1км ²	Насиченість основними телефонними апаратами	Сума рангів	Місце у загальному масиві
	телефонна	мобільна	Інтернет	освітній рівень	комп'ютеризації				
Київська (в т.ч. Київ)	1	1	1	1	1	16	1	22	1
Харківська	4	6	4	2	3	7	13	39	2
Одеська	2	17	2	8	6	11	2	48	3
Дніпропетровська	5	18	3	14	4	4	5	53	4
Запорізька	3	23	7	10	2	12	4	61	5
Полтавська	9	8	10	16	5	18	8	74	6
Миколаївська	8	10	9	18	10	21	3	79	7
АР Крим	7	3	6	23	9	10	22	80	8
Львівська	20	19	5	4	12	2	21	83	9
Донецька	17	5	8	25	8	1	20	84	10
Херсонська	10	2	17	15	17	24	6	91	11
Черкаська	11	14	11	17	7	14	17	91	11
Луганська	18	4	14	22	14	8	15	95	12
Чернігівська	6	7	15	24	13	25	7	97	13
Чернівецька	13	9	24	9	22	3	23	103	14
Рівненська	22	21	13	3	16	17	14	106	15
Сумська	14	12	12	19	11	20	19	107	16

Деякі зарубіжні вчені вважають українську економіку найбільш тінізованою в Європі. За їх оцінками, паралельно офіційній економіці України в тіні працює прихована економіка обсяги якої в 2010 р. були більшими половини офіційної.

Типологію регіонів за рейтингом розвитку інфокомунікацій представляють три групи розвитку. Перша – регіони, темпи розвитку яких в рази перебільшують середні, друга – регіони, що значно відстають, але мають високі темпи розвитку, третя – інші, які мають низькі темпи росту у цілому.

Виявлено, що абсолютним лідером по всім показникам, окрім щільності населення, є Київська область (з урахуванням м. Київ). Далі з невеликим відривом слідує Харківська, Одеська та Дніпропетровська області. В десятку лідерів також входять: Запорізька, Полтавська, Миколаївська області, АР Крим, Львівська та Донецька області. По багатьом показникам (телефонна та Інтернет щільність, насиченість основними телефонними апаратами) Одеська область має дуже високі оцінки та йде безпосередньо за лідером – Київською областю та м. Київ. Одеська область посіла третє місце по Україні внаслідок низької мобільної щільності, що свідчить про ненасиченість даного сегменту ринку.

Основними висновками відносно стану і перспектив розвитку РК ІКП стали такі:

а) ринок стаціонарного телефонного зв'язку майже по всім регіонам насичений, ринок мобільного зв'язку – у більшості регіонів насичений, ринок Інтернет-послуг – у стадії бурхливого розвитку, але також наближається до насичення. Всі послуги прагнуть заміщувати одна одну;

б) діяльність більшості операторів ринку інфокомунікацій зосереджена у промислових, торгівельних, рекреаційних та фінансових центрах регіонів;

в) телефонізація та охоплення мережею Інтернет сільських районів здійснюється повільно, тому їх інфокомунікаційні мережі залишаються нерозвинутими, при чому більш за все це стосується саме інтернет-послуг, виключенням з зазначеної тенденції є тільки розвинуті туристичні райони;

г) ключовими чинниками розвитку

інфокомунікаційних технологій у регіонах поки залишаються телефонний (стаціонарний) та мобільний зв'язок та Інтернет. Дослідженню впливу інфокомунікаційного чинника на розвиток регіонів заважає недостатність існуючого аналітичного забезпечення, що орієнтоване на галузевий рівень, тому складно визначити наявність якісних змін в цієї сфері, стадію утворення комплексу та його вплив на регіональну економіку. Якщо телекомунікації мають достатньо інформативний аналітичний апарат, придатний для оцінки їх тенденцій як на галузевому, так і на регіональному рівні, то інфокомунікації – ні (дані Держкомстату України суттєво відрізняються від даних аналітиків та світових пошукових систем). Програма підтримка розвитку РК ІКП також є недосконалою.

У 129 програмах та планах розвитку 17 регіонів України мають місце:

а) розбіжність між колом та глибиною розгляду розвитку інфокомунікаційного комплексу,

б) вибірковість охоплення та регламентації різних аспектів інформаційних технологій, теле- та інфокомунікацій,

в) інфокомунікації регіону розглядаються в інфраструктурному аспекті, а не як складова його виробничих сил.

Отже, внаслідок якісних змін інфокомунікації набули характеру істотного чинника соціально-економічного та науково-технічного розвитку регіонів, їх інфраструктури. Відповідно, пріоритетними напрямками розвитку інформаційного суспільства стосовно регіону повинні стати: створення науково-методичних, організаційно-правових, фінансово-економічних та техніко-технологічних умов розвитку інформаційного суспільства в Україні, що враховують останні світові тенденції; комплексний розвиток інформаційної інфраструктури та підтримка новітніх вітчизняних інформаційно-телекомунікаційних систем і технологій, подолання техніко-технологічної залежності від зарубіжних виробників; забезпечення вільного доступу різних груп населення до телекомунікаційних послуг та інших ресурсів; поширення переліку та підвищення якості інформаційно-телекомунікаційних послуг.

Список літератури:

1. Економіка знань та її перспективи для України: Наук. доп. / [Геєць В. М., Александрова В. П., Бажал Ю. М., Данько М. С., Дем'яненко В. В.] // Ін-т екон. прогнозування НАН України. - К., 2005. - 168 с. - (укр.).
2. Информационные системы и технологии: приложения в экономике и управление. Кн. 6 / Под ред. Ю.Г.Льсенко. – Донецк: Юго-Восток. Лтд, 2004. – 377 с.
3. Яценко М. С. Регіональні аспекти розвитку інфокомунікаційного комплексу: [монографія] / М. С. Яценко, С. В. Філіппова. – О. : ОНПУ, 2009, – 248 с.

Надано до редакції 28.02.2012

Яценко Маріанна Сергіївна / Maryanne S. Yatsenko
yatsenko_marina@list.ru